

IK Foto no personiskā arhīva (Madara Vīlpa)

Labā bibliotēka ir liela pievienotā vērtība visam novadam

Pieturzīmes

- Olaines 1. vidusskolas bibliotēkāre.
- Latvijas Bibliotekāru biedrības Skolu un bērnu bibliotēkas sekcijas vadītāja.
- Biedrs Francijas bibliotekāru biedrībā.
- Aktuālās aktivitātes – plāno sarunas ar Olaines pašvaldības Izglītības un kultūras pārvaldi, lai vienkopus apkopotu visas lasīšanas veicināšanas aktivitātes novadā.

Ar Aiju Jankavu sarunājas Madara Vīlpa, Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības centra nozares speciāliste darbā ar bērniem un jauniešiem.

Skolu bibliotekāru anketās, kuras kopš 2019. gada izstrādā un apkopo Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības centrs, ir jautājums, kurā skolu bibliotekāri var brīvi izpausties un uzrakstīt to, ko vēlas. Pārsvarā šajās atbildēs ir lasāmas skolēnu uzslavas par skolas bibliotekāru, skolas bibliotekāra saņemto atziņības rakstu uzskaitījums, labie vārdi no skolas mācību personāla. Tas man liek domāt, ka skolu bibliotekāri māk sevi palielīt un uzsist sev uz pleca. Kas ir tas, ar ko tu vēlētos palielīties?

Man nepatīk sevi lielīt, man patīk darīt. Domāju, ka par izdarīto jau ir izrunāts, un tā ir pagātne.

Tas, ko šobrīd plānojam darīt, – sadarbībā ar Olaines 2. vidusskolas skolas bibliotekāri Daigu Raļļu top ilgtermiņa sadarbības projekts “Lasīšanas veicināšanas aktivitāšu integrēšana Olaines novada kultūras norisēs”. Ideja ir veidot sadarbības tīklu Olaines novada ietvaros – ar novada pašvaldību, ar izglītības iestādēm, izglītības iestāžu skolēnu padomēm un skolas padomēm, Olaines Vēstures un Mākslas muzeju, Olaines mākslas un mūzikas skolu, iesaistot arī kopienu, klases, vecākus. Vēlamies lasīšanas veicināšanas aktivitātes padarīt redzamas iedzīvotājiem, vecākiem visā Olaines novadā. Turpināsim iesaistīties arī valsts mēroga lasīšanas veicināšanas aktivitātēs. Mērķis ir veicināt lasītpatiku skolēnos, skolotājos un vecākos. Vēlamies bibliotekāro telpu Olaines novadā padarīt vienotu – piemēram, ja kāda grāmata nav skolas bibliotēkā, var doties uz publisko bibliotēku, un otrādi. Restarts lasīšanai Olaines novadā būs!

Mēs dzīvojam dažādos informācijas burbuļos, un pati esmu sapratusi, ka par savu profesiju un paveikto ir nepārtraukti jārunā. Mums pašsaprotamās nianse citiem nav zināmas. Aija, tu esi Latvijas Bibliotekāru biedrības Bērnu un skolu bibliotēkas sekcijas vadītāja. Pastāsti, lūdzu,

kāpēc ir vērtīgi iesaistīties un aktīvi darboties šajā sekcijā?

Tā ir viena no profesionālās iesaistes iespējām. Iesaistīties var ikviens bibliotekārs, ikviens, kurš jūtas piederīgs bibliotekāru profesijai. Ļoti priecātos, ja mums pievienotos kāds bērnu grāmatu ilustrators, kāds lasīšanas skolotājs – jā, dažās skolās ir arī šādi skolotāji! Lai pastāstītu par biedrību, vienmēr dodu kaut ko taustāmu un informatīvu, lai cilvēkiem paliek atmiņā. Vienmēr cenšos ar piemēru parādīt, ko mēs darām, piemēram, pastāstu par Latvijas Bibliotekāru biedrības literāro pārgājienu, ko šogad gājām maršrutā no Balviem līdz Viļakai. Biedrība rīko šādus pārgājienus un vēl citus brīnišķīgus pasākumus.

Iesaku atvērt biedrības tīmekļa vietni bibliotekari.lv, izpētīt un atrast sekciju, kurai jūties piederīgs, un tad jau tālāk sazināties ar sekcijas vadītāju.

Man personīgi ir svarīga piederības sajūta bibliotekāru kopienai. Tas nav ieraksts CV tikai ķekšīša pēc, bet gan profesionalitāte, kas tiek novērtēta. Piemērs no dzīves – Olaines 1. vidusskolā viesojās Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs, un redzēju – kad stādies priekšā arī kā Latvijas Bibliotēku biedrības Bērnu un

skolu bibliotēku sekcijas vadītāja, to pamana un novērtē. Arī sadarbojoties ar pašvaldību un vaiņājot finansējumu dažādiem projektiem, ir ļoti vērtīgi, ka vari minēt, ka pārstāvi biedrību. Tas ceļ pašapziņu, un otra puse to atzinīgi novērtē. Aicinu darboties kopā un celt skolu bibliotēku prestižu!

Pastāsti, kā tu nonāci līdz skolas bibliotēkai?

Laikraksta “Diena” darba sludinājumu sadaļā ieraudzīju skolas bibliotekāra vakanci manā dzimtajā skolā. Ilgi nedomājot, tai pieteicos. Skolas direktors Jāzeps Volāns, kas ir arī mans bijušais klases audzinātājs, uzaicināja mani uz interviju. Atnācu uz pārrunām un sapratu, ka skolas »

“
Man personīgi ir svarīga
piederības sajūta
bibliotekāru kopienai.
”

» bibliotēka atrodas turpat un ka šeit ir tik daudz iespēju. Direktors deva zaļo gaismu rīkoties. Sadarbība ar skolas vadību un savstarpējā uzticēšanās ir ļoti būtiska, ir jābūt domubiedriem.

Atzīstu, ka nezinu, vai spētu strādāt citas skolas bibliotēkā, jo nākt strādāt tieši šurp bija apzināts solis. Skolas vadība man pilnībā uzticas un daudz ko deleģē, un novērtēju, ka tieku uztverta kā pilnvērtīga kolēģe, nevis kā stundu aizvietotāja vai vienkārši bibliotekārīte.

Lai arī jūsu skolas bibliotēka atrodas trešajā stāvā, tā šķiet ļoti sasniedzama, jo ir pieejama katru dienu un arī šobrīd, kamēr runājam, novēroju, ka skolēni to ļoti aktīvi apmeklē. Tātad viņi zina, kur ir bibliotēka un kuros brīžos te var nākt!

Ir svarīgi, ka bibliotēka ir pieejama un atvērta ikvienam. Mūsu bibliotēka ir atvērta no pulksten 8 līdz 16 visas piecas darba dienas. Pēc rekonstrukcijas mūsu skolas bibliotēka ir ieguvusi jaunu elpu, un ir arī vieta, uz kuru tiek aicināts Valsts prezidents, tiek rīkotas akcijas “Ģimenei draudzīgākās pašvaldības” sapulces, notiek skolas sapulces un arī mācību stundas.

Vienmēr skolas bibliotēku esmu uztvērusi nevis kā atsevišķu telpu, bet gan kā izglītības telpu. Laba bibliotēka un laba skola ir liela pievienotā vērtība visam novadam. Mēdzu teikt, ka katrā skolā vajag aiziet uz ēdnīcu un uz bibliotēku – pēc tām var spriest par skolas vadības un pašvaldības attieksmi pret izglītību kopumā.

Kā skolotāji un vecāki novērtē bibliotēkas nozīmīgumu?

Labie vārdi un atsauksmes par manu darbu un skolas bibliotēku ir nepārtraukti. Dzīvojot mazā kopienā, viens otru pazīstam. Es darbojos skolas padomē, kurā cenšos padarīt redzamu skolas bibliotēkas darbu. Skolotāji novērtē bibliotēkā esošo mācību, metodisko un daiļliteratūras krājumu.

Tev ir gana plašs redzējums par skolu bibliotēkām gan Latvijas, gan pasaules kontekstā. Kas šobrīd kopumā notiek skolu bibliotēkās? Kas ir aktuāls?

Tendences Eiropā un pasaulē ir ļoti dažādas. Lai cik tas dīvaini nebūtu, esmu arī Francijas bibliotekāru biedrības biedre. Jau vairākus gadus braucu velobraucienā “Cycling for libraries” un pēdējos piecus gadus kā Francijas bibliotekāru biedrības biedre. Šā gada brauciena tēma, piemēram, bija zaļās un alternatīvās bibliotēkas.

Kas ir domāts ar alternatīvajām bibliotēkām?

Piemēram, mazā Francijas ciematīņā ir Kalnu bibliotēka, kurā krājumu veido dāvinājumi, un tajā kā brīvprātīgie darbojas vietējās kopienas cilvēki. Finansējumu bibliotēkas uzturēšanai iegūst no ciemata budžeta un projektiem.

Braucot šā gada velobraucienā, man bija iespēja sarunāties arī ar kādas ASV skolas bibliotekāri, un tur patiesi notiek tas, par ko lasām Starptautiskajā Skolu bibliotēku žurnālā “School Library »

» Journal” – par autoritatīvo režīmu, skolu valžu cenzūru. Baltijas valstis var lepoties ar to, ka skolās ir bibliotēkas, un arī es to tiešām novērtēju, jo Eiropā skolu bibliotēku ir ļoti maz. Ar velo bibliotekāru projektu esmu apbraukājis pasauli – Eiropu, Kanādu, ASV. Šajos braucienos skolu bibliotēkas netiek apciemotas, jo tādu vienkārši nav vai arī tās nav vērts rādīt plašākai publikai. Zviedrijā un Somijā tika veikta skolu bibliotēku reforma, kā rezultātā skolu bibliotēkas pārtapa par mācību centriem. Zviedrijas bibliotekāru biedrības sarunās parādās tas, ka tomēr ir nepieciešams atgriezt skolu bibliotēkas skolās, jo skolas bibliotēka nav tikai grāmatu izsniegšanas un nodošanas vieta.

Kāpēc skolas bibliotēka vēl ir nozīmīga?

Manuprāt, nozīmīga ir vide, kas veicina vēlmi lasīt. Latvijā ir ārkārtīgi dažādas skolu bibliotēkas. Ir tādas, kurās ir tikai mācību grāmatu krājums, un šajās skolu bibliotēkās īsti nav iespējams izveidot šādu vidi. Piemēram, skolēni uz bibliotēku nāk pēc dzejas grāmatām, jo mājās tādu nav. Ja viņš atnāk uz bibliotēku pēc grāmatas, tas nozīmē, ka viņam tā ir nepieciešama tagad un tūlīt. Ja šī grāmata nebūs krājumā un es aicināšu skolēnu doties uz publisko bibliotēku, pastāv iespēja, ka viņš turp neaizies un vairs nenāks arī uz skolas bibliotēku. Ir forši, ja ir ko piedāvāt! Skolēni to ļoti novērtē, un man ir ļoti būtiski, ka tas, ko skolēni meklē, ir bibliotēkas krājumā un varam to piedāvāt uzreiz.

Tāpat zinām, ka ne visiem mājās ir grāmatu plaukti, tāpēc aicinu tos iekārtot klasēs. Mums ir brīnišķīgi skaistas un lielas skolas, klases ir izremontētas, bet tajās bieži vien viss ir teju sterils. Arī pasaulē populārs ir minimālisms, “mazāk ir vairāk” ideja, bet kas pazūd? Grāmatu plaukti! Nav daudz skolotāju, kuriem klasēs tie ir. Saproto, ka jāatbrīvo telpa kopā būšanai, taču grāmatām ir jābūt blakus visu laiku. Vidusskolēni ļoti novērtē to, ja klasēs ir grāmatu plaukti. Arī savās mājās viņi vēlas veidot mājas bibliotēkas.

Pastāsti, ar kādām grūtībām mūsdienās saskaras skolas bibliotekārs?

Grūtības sagādā pretrunas – no vienas puses, tu esi skolas darbinieks, un ir nepieciešams uzturēt disciplīnu. No otras puses, tev ir jābūt savējam, draugam, jo bibliotekārs nav skolotājs. Ir svarīgi

veidot šo uzticību un atrast kontaktu ar skolēnu, jo ne vienmēr skolēns spēj atvērties un uzticēties skolotājam. Bez mācīšanas jāmāca būt labam cilvēkam un foršam kopienas dalībniekam. Skolas bibliotēka ir brīnišķīga vieta, kur to īstenot.

Otra grūtība ir tā, ka ir jāaizvieto mācību stundas. Ir dienas, kas tiek pavadītas pie skolēniem stundās, un bibliotekāra darbi tikai krājas un krājas. Aizvietojo skolotājus stundās, es vienmēr eju pie skolēniem ar grāmatām, gluži kā tāds grāmatu *dīleris*. Svarīgi ir pateikt, ka skolas bibliotekārs var aizvietot skolotāju, taču reti kurš skolotājs var aizvietot skolas bibliotekāru.

Kā tu iedrošinātu bibliotekārus uzdrīkstēties vairāk?

Ar savu piemēru un darbībām! Ja pašam degs acis par to, ko dari, tad varēsi iedvesmot arī citus. Es redzu visu to foršo, kas notiek Latvijā, tāpēc skatāties ar atvērtām acīm.

Allaž aktuālais jautājums par to, kā jauniešus piesaistīt lasīšanai. Ko jaunieši šobrīd lasa?

Mūsu skolā literatūras skolotāji liek jauniešiem lasīt un no 5. klases uzstāda viņiem arvien augstākas prasības. Piemēram, vidusskolā jālasa arī Franca Kafkas “Metamorfozes”. Visu laiku ir saraksti no skolotājiem, un man ir jātiek līdzī, lai būtu, ko piedāvāt. Paši jaunieši maz nāk ņemt grāmatas. Iespējams, ka skolēnu pašvadīta grāmatu izvēle ir skolas bibliotekāra sasniedzamais darba rezultāts!

Kā tev šķiet, ar ko mums būtu jānoslēdz mūsu saruna?

Vēlos palieļties ar savas meitas Grietas Baulas grāmatu “Ābeļkanlma noslēpums”. Lūk, šis ir rezultāts tam, kas ir visas dzīves laikā darīts – vide, kurā grāmatas ir klātesošas, lasoša ģimene un sarunas. Esmu pateicīga, ka visi mani trīs bērni ir lieli lasītāji un saistīti ar literatūru. ●

! Noderīgas saites, ko apmeklēt

→ Latvijas Bibliotekāru biedrības Bērnu un skolu bibliotēku sekcija: https://bibliotekari.lv/?page_id=4914.

→ Skolu bibliotēku starptautiskais žurnāls “School Library Journal” <https://www.slj.com/>.